

І. В. Пасько, В. К. Чумаченко

Лебедев Олександр Федорович

ЛЕБЕДЕВ Олександр Федорович (Лебедев Александр Фёдорович; 25. 05 (06. 06). 1882, м. Красний, нині смт Смолен. обл., РФ – 28. 01. 1936, Москва) – російський мікробіолог, біохімік, агрофізик, ґрунтознавець, фізіолог рослин. Доктор ґрунтознавства (1935, без захисту дис.). Закін. Новоолександрій. інститут с. господарства і лісівництва (Польща, 1906). Від 1907 працював у Новорос. університеті (Одеса): від 1910 – приват-доцент кафедри агрономії, 1915 – ст. асист. агроном. лаб. 1911 захистив дис. «Исследование хемосинтеза у *Bacillus Hydrogenes*» на ступ. магістра агроном. н. в Університеті св. Володимира у Києві. 1916–30 – екстраординар. професор кафедри агроном. хімії Варшав. університету, що був евакуйов. у м. Ростов-на-Дону (Росія) й перейм. у Донський; за сумісн. 1918–19 – викл. основ генетики і селекції Донського с.-г. інституту (м. Новочеркаськ, нині Ростов. обл., РФ); від 1919 – засн. і дир. Крайового музею промисловості та с. господарства (м. Ростов-на-Дону), від 1923 – Донської селекц. станції. Від 1930 – у Ленінграді (нині С.-Петербург): завідувач відділу фізики ґрунтів Інституту землеробства ВАСГНІЛ. 1931 заарешт. 1931–32 перебував на буд-ві Біломор.-Балтій. каналу, де очолював фіз.-мех. дослідж. буд. властивостей ґрунтів і ґрунт. експертизи. 1932 достроково звільн., однак до 1935 був змушений працювати в органах НКВС. Від 1935 – зав. сектору фізики ґрунтів АН СРСР (Москва). Наукові дослідження: хемосинтез в авто- і гетеротроф. мікроорганізмів, форми і рух води в ґрунтах, с.-г. гідрологія. Один із основоположників фізики ґрунтів. Запропонував поняття макс. молекуляр. вологоємності як найбільшої кількості води, утримуваної сорбцій. силами; довів, що ґрунт додатково зволожується шляхом конденсації парів, які формуються в атмосфері та глибших шарах ґрунту; обґрунтував нову теорію утворення ґрунт. вод. Сконструював гігрограф для визначення віднос. вологості ґрунт. повітря та термограф для запису t-ри ґрунту на різній глибині.

Основні праці

Исследования хемосинтеза у *Bacillus hydrogenes*. О., 1910; Роль парообразной воды в режиме почвенных и грунтовых вод // Тр. 2-го Южно-Рос. мелиорац. съезда 1912 в Киеве. К., 1912; Физиологическое исследование над дыханием денитрифицирующих

микроорганизмов. О., 1914; Маршрутный список почвенных образцов Змиевского уезда Харьковской губернии, взятых летом 1913 года // Мат. по исследованию почв и грунтов Харьков. губ. 1914. Вып. 6; О движении солей в почвах, имеющих влажность разных категорий // Тр. Почв. ин-та АН СССР. Москва, 1930. Вып. 3–4; Физическая характеристика почвенного профиля. Москва, 1930; Почвенные и грунтовые воды. 4-е изд. Москва; Ленинград, 1936.

Рекомендована література

1. Лебедев Н. Александр Федорович Лебедев // Почвоведение. 1936. № 2;
2. Сарычев Б. И. О взглядах А. Ф. Лебедева на происхождение почвенных и грунтовых вод // Вопр. истории естествознания и техники. 1972. Вып. 3(40); Репрессированные геологи: Биографические материалы. Москва; С.-Петербург, 1995;
3. Волков В. А., Куликова М. В. Российская профессура. XVIII – начало XX вв. Биологические и медико-биологические науки: Биограф. слов. С.-Петербург, 2003;
4. Колотилова Н. Н. Выдающийся микробиолог и почвовед Александр Федорович Лебедев (К 130-летию со дня рожд.) // Вост. Моск. обл. університета. Сер. Естеств. науки. 2012. № 5.

Покликання на статтю:

Лебеде́в Олександр Федорович / І. В. Пасько, В. К. Чумаченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-53538>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).